

אריה סיון

לאה היתה

1

לאַה הִיְתָה
 לאַה. תְּמִיד
 הִיְתָה לְאֹה. בְּעֶרְכִּים
 הִיְתָה יוֹשֶׁבֶת וּמוֹנָה אֶת
 הַטּוֹפּוֹת בְּשִׁעוֹנֶי-
 הַנֶּגֶר סְבִיבָה
 קִפְצוּ הַיְלָדִים, וְהִיא
 אֶפְיָלוּ לֹא זָכְרָה
 אֶת שְׂמוֹתֵיהֶם. כָּל
 מֶה שָׁבָא
 צְרִיף הָיָה לְכוּא.
 כָּל שְׁצִרִיף הָיָה
 בָּא.
 לֹא הָאֲמִינוּ לָהּ. לֹא
 הָאֲמִינוּ לָהּ, שְׁלֹא נִסְתָּה
 לְהַעֲרִים בְּעֶרְמָה
 וּבְמוֹמָה עַל אִישׁ,
 וְלֹא מֵרֵב בְּכִי עֵינֶיהָ רְכוֹת.
 וְרוּחַ לֹא הָיָה בָּהּ
 לְהַסְבִּיר, וְלִשֵׁם מֶה? הֲרֵבָה
 הֲרֵבָה יוֹתֵר פְּשׁוּט הָיָה לָהּ
 לְשַׁכְנַע אֶת עֲצָמָה, שְׁאַהֲבָה
 אֶת יַעֲקֹב, וְשִׁמְגַע
 בְּשָׂרוֹ גָּאֵל אוֹתָהּ
 מִמְּשָׁהוּ, בְּאִיזָה אֶפֶן.
 הָיָה בְּזֶה וְדָאִי מִן הָאֲמֵת.
 בְּכָל דְּבַר יֵשׁ מְשָׁהוּ
 מִן הָאֲמֵת, וּמִמִּילָא
 הַכָּל נִסְבֵּךְ וְנֶאֱרָג
 עִם הַשָּׁנִים
 לְאָרְגַּ מִתְעַבָּה, לְפַקְעַת
 בְּגֵרוֹן.
 לאַה הִיְתָה
 לאַה. תְּמִיד
 הִיְתָה לְאֹה. בְּעֶרְכִּים
 הִיְתָה יוֹשֶׁבֶת וּמוֹנָה אֶת
 הַטּוֹפּוֹת בְּשִׁעוֹנֶי-
 הַנֶּגֶר סְבִיבָה
 קִפְצוּ הַיְלָדִים, וְהִיא
 אֶפְיָלוּ לֹא זָכְרָה
 אֶת שְׂמוֹתֵיהֶם. כָּל
 מֶה שָׁבָא
 צְרִיף הָיָה לְכוּא.
 כָּל שְׁצִרִיף הָיָה
 בָּא.
 לֹא הָאֲמִינוּ לָהּ. לֹא
 הָאֲמִינוּ לָהּ, שְׁלֹא נִסְתָּה
 לְהַעֲרִים בְּעֶרְמָה
 וּבְמוֹמָה עַל אִישׁ,
 וְרוּחַ לֹא הָיָה בָּהּ
 לְהַסְבִּיר, וְלִשֵׁם מֶה? הֲרֵבָה
 הֲרֵבָה יוֹתֵר פְּשׁוּט הָיָה לָהּ
 לְשַׁכְנַע אֶת עֲצָמָה, שְׁאַהֲבָה
 אֶת יַעֲקֹב, וְשִׁמְגַע
 בְּשָׂרוֹ גָּאֵל אוֹתָהּ
 מִמְּשָׁהוּ, בְּאִיזָה אֶפֶן,
 שְׁאֶפְיָלוּ עֲכָשׁוּ הִיא
 מִתָּה עֲלִיו, לְפַחוֹת
 עַל דְּדִי. הָיָה בְּזֶה וְדָאִי
 מִן הָאֲמֵת. בְּכָל דְּבַר
 יֵשׁ מְשָׁהוּ מִן
 הָאֲמֵת, אֲבָל לְמִי
 יֵשׁ כֹּחַ לְבָרֵר
 אוֹתוֹ? מִמִּילָא
 הַכָּל מִתְקַשֵּׁה, מִסְתַּבֵּה,
 נֶאֱרָג עִם
 נְטֵף הַשָּׁנִים
 לְאָרְיָג
 מִתְעַבָּה, צְפוּף
 וּמְחַרֵּשׁ מְשַׁעָּה
 לְשַׁעָּה.

2

לאַה הִיְתָה
 לאַה. תְּמִיד
 הִיְתָה לְאֹה. בְּעֶרְכִּים
 הִיְתָה יוֹשֶׁבֶת וּמוֹנָה
 טּוֹפּוֹת שֶׁל חֶלֶב מִן הַנֶּגֶר.
 סְבִיבָה קִפְצוּ הַיְלָדִים
 וְהִיא לֹא נִזְכְּרָה בְּשְׂמוֹתֵיהֶם.
 הִלֵּא כָּל מֶה שָׁבָא
 צְרִיף הָיָה לְבָא.
 כָּל שְׁצִרִיף הָיָה
 בָּא.
 לֹא יֵאֲמִינוּ לָהּ. לֹא
 יֵאֲמִינוּ לָהּ, שְׁלֹא נִסְתָּה
 לְהַעֲרִים בְּעֶרְמָה
 וּבְמוֹמָה עַל אִישׁ,
 וְלֹא מֵרֵב בְּכִי עֵינֶיהָ רְכוֹת.
 וְרוּחַ לֹא הָיָה בָּהּ
 לְהַסְבִּיר, וְלִשֵׁם מֶה? הֲרֵבָה
 הֲרֵבָה יוֹתֵר פְּשׁוּט הָיָה לָהּ
 לְשַׁכְנַע אֶת עֲצָמָה, שְׁאַהֲבָה
 אֶת יַעֲקֹב, וְשִׁמְגַע
 בְּשָׂרוֹ גָּאֵל אוֹתָהּ
 מִמְּשָׁהוּ, בְּאִיזָה אֶפֶן.
 הָיָה בְּזֶה וְדָאִי מִן הָאֲמֵת.
 בְּכָל דְּבַר יֵשׁ מְשָׁהוּ
 מִן הָאֲמֵת, וּמִמִּילָא
 הַכָּל נִסְבֵּךְ וְנֶאֱרָג
 עִם הַשָּׁנִים
 לְאָרְגַּ מִתְעַבָּה, לְפַקְעַת
 בְּגֵרוֹן.

השירים שהשפיעו עלי, אולי יותר מכל שיר אחר בצעירותי, היה השיר 'לאה היתה' שהופיע כאמור באחד העיתונים. היה זה קרוב לוודאי לקראת סוף שנות השישים, שכן לפי עדותו של אריה סיון השיר נדפס בעיתון לפני פרסומו בספר; אם כי ראוי לציין שהוא לא היה מודע לקיום גרסה זו ולא זכר באיזה עיתון פורסם השיר.

אני יודע זאת, כי שלחתי אליו ברואר ישראל, באפריל 2009, תצלום של גזיר העיתון עם מכתב מלווה שפתח במילים: "אני פונה בעניין שאני מקווה שלא תמצא אותו תמוה, גם אם אין הוא שגרת" ובו שאלתי בין השאר האם הגרסה שבידי היא המתוקנת והמאוחרת או להפך, ואיזה גרסה מועדפת בעיניו אז והיום. הייתי כמי ששולח לחמו על פני המים והצעתי שישב לי בערוץ התקשורת הנוח לו, דואר טלפון או דוא"ל. דואר ישראל היה אז יעיל ורזיז כי להפתעתי שמעתי את קולו בטלפון כמה ימים לאחר מכן. קולו היה כבר אז קטוע בשל מחלתו והיה איזה ניגוד מכמיר בין הסגנון הצעיר והנימה המבודחת שהיה חשוב לו ללוות בה את דבריו לאי הבהירות שבהגייתם, ובהגייתם בלבד. כך לדוגמה בשיחה מאוחרת יותר, לאחר שפרסמתי מאמר ב'הליקון', בו השווייתי בין שתי הגרסאות, הוא סנט בי שבפרסום הגרסה העלומה של השיר אני מציג אותו בקלקלתו (או ביטוי דומה). נדרש היה לי מעט זמן להתעשת ולהבין שהוא בעצם מרוצה, אפילו מרוצה מאוד. בניגוד למשוררים "נודעים" אחרים הוא היה מוכן לעסוק לא רק בשירתו שלו אלא גם בשיריהם של בני שיחו, בפרטנטות, בגובה העיניים, ממש. זו אינה תכונה מובהקת של משורר מצוי, מבוגר כצעיר, ותיק כחדש. על כך אני אסיר תודה לו.

השיר מתאר את מחשבותיה ומהלך יומה הלאה של לאה, אשתו הלא אהובה של יעקב. רחל לא מוזכרת - אך צלה כאשה האהובה מרחף מעל השיר. ציינתי שתוכנו של השיר לא השתנה. אך הריתמוס השירי השתנה, השתנה מאוד, ולדעתי שלא לטובה ונימקתי זאת בדוגמאות. יתרה מזו ציינתי שאיני מוצא, ולו לשינוי אחד, סיבה ראויה.

האם שיפוטי אובייקטיבי? האין הוא משוחד? שהרי הגרסה הראשונה נחרטה בזיכרוני לאחר קריאות מרובות והיא קרובה מאוד ללבי. מכאן שחוויות הקריאה של הגרסה השנייה הייתה מהולה בהרגשה מזוהה, משונה ואפילו מנוכרת. ברור היה לי שאני "קשור" לגרסה שנגלתה לי לראשונה ולקצבה השונה בעבודות של זיכרון ואהבה.

כנראה שגם בגרסתו הפחות אהובה עלי, עדיין השיר ראוי ואפילו יפה. עובדה היא שהשיר נבחר, כאחד מתוך שלושה, לייצג את סיון בעל שפת השיר - אנתולוגיה לשירה חדשה לבתי הספר העל יסודיים (בעריכת נילי כרמל פלומין, הוצאת דביר, 1989). מעניין לציין שגם בעיני סיון, הגרסה הראשונה נראתה עדיפה וגם הוא תמה מדוע מצא לנכון לשנותה. כנראה שרק לאלוהי המשוררים פתרונים.

ובאשר לתוכנו של השיר - סיון היטב לתאר בשירו, בכשרון פואטי רב וברגישות אנושית מופלאה, את תחושותיה של לאה, לא רק של זו המקראית, אלא של כל "לאה". כי בסופו של דבר "לאה היתה לאה. תמיד היתה לאה" וכך גם תהיה. עניין של תודעה.